

บทที่ 3

แนวเรื่อง แนวคิดหลัก และข้อมูลเสริม

เมื่อผู้อ่านทราบแล้วว่าสารที่ตนอ่านนั้นเป็นวรรณกรรมประเภทใด (ตามรายละเอียดที่กล่าวแล้วในบทก่อนหน้า) ลำดับต่อมาผู้อ่านพึงทราบว่าสารนั้นมีแนวเรื่องไปในทางใด เช่น สื่อเรื่องราว แสดงอารมณ์หรือความรู้สึก ให้ความรู้ แจกแจงเรื่องราว เสนอทัศนะ ประชาสัมพันธ์ โฆษณา เสียดสี ล้อเลียน หรือชวนขัน เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น จงวิเคราะห์ข้อความต่อไปนี้

คอลัมน์ พักสมอง โดย อ. เอื้อวิทยา จากนิตยสาร แพรว ฉบับที่ 306

คู่หนุ่มสาวที่เพิ่งออกเดทกันใหม่ ๆ ชวนกันไปเดินรำในคลับชื่อดัง

ชายหนุ่ม: เป็นยังไงครับ ผมพอจะเดินใช้ได้ไหม

หญิงสาว: โอ ดีมากเลยคะ ยกเว้น 2 อย่าง

ชายหนุ่ม: อะไรหรือครับ

หญิงสาว: เท้าซ้ายกับเท้าขวาของคุณนี่คะ

จากข้อความข้างต้น นักศึกษาขอมวิเคราะห์ได้ว่าประเภทวรรณกรรม เรื่องสั้น ๆ

แนวเรื่อง ชวนขันในแนวเสียดสี

แนวคิดหลัก โทษของความไม่รู้ตัว (ที่ระบุเช่นนี้เพราะชายหนุ่มในเรื่องได้รับผลเสียคือ “หน้าแตก” เพราะความไม่รู้ว่าตนยังเดินรำได้ไม่เก่ง จึงเอ่ยปากถาม)

ข้อมูลเสริม 1. หนุ่มสาวนิยมสร้างความสัมพันธ์โดยการนัดเที่ยว (หรือเรียกทับศัพท์ว่า ออกเดท ในเรื่องที่คิดมาสะกดคำนี้ผิด เพราะเดตมาจากภาษาอังกฤษที่ใช้ เป็นตัวสะกด เมื่อใช้ทับศัพท์เป็นไทยต้องใช้ตัว ต มิใช่ ท ที่จะใช้เฉพาะเมื่อเป็นพยัญชนะต้น การให้ข้อสังเกตเช่นนี้ไม่ใช่การวิจารณ์ เพราะมิได้ตำหนิ แต่ระบุข้อสังเกตในการใช้ภาษาอันเป็นส่วนย่อยอีกส่วนหนึ่งที่พึงใช้ในการอ่านเชิงวิเคราะห์)

2. การนัดเที่ยวที่นิยมคือการเดินร่ำ และไปที่กลับ
3. ฝ่ายหญิงรักษามารยาทโดยการพูดอ่อน ๆ ให้อีกฝ่ายรู้ได้ด้วยคำ
หมายโดยนัย

โวหารการเขียน บรรยายโวหาร (หากยังไม่เข้าใจวิเคราะห์ใน 2 หัวข้อนี้ดูรายละเอียด
บทต่อ ๆ ไป)

ท่วงทำนองเขียน เรียบง่าย

อีกตัวอย่างหนึ่งต่อไปนี้จะแสดงผลการวิเคราะห์ที่แตกต่างไปในส่วนของหัวข้อ
แนวเรื่อง แนวคิดหลักและข้อมูลเสริม

คอลัมน์ ยี่ม้งกร โดย ถาวร สิกขโกศล นิตยสารดิฉัน
สิ้นแล้วไม่หนาว

ถูกเศรษฐกิจหวงเสียเขียนได้เป็นขุนนางระดับ 5 ไม่เคยรู้จักความลำบากยากจน
ฤดูหนาววันหนึ่งเขาออกไปข้างนอก เห็นขอทานคนหนึ่งยื่นตัวส่วนอยู่กลางลมหนาว
รู้สึกสงสยมมากจึงถามคนใจว่า

“ทำไมเขาต้องสิ้นด้วยล่ะ”

คนใจตอบว่า “เพราะอากาศหนาวจึงสิ้น”

“อ้อ พอสิ้นแล้วหาหนวไซใหม่” หวงเสียเขียนถาม

ผลการวิเคราะห์ ประเภทวรรณกรรม เรื่องสั้น ๆ แนวเรื่อง เสนอทัศนะในแนว
เสียดสีอย่างชวนขัน (นักศึกษาบางคนอาจจะสงสัยว่าทำไมเมื่อเป็นเรื่องชวนขันและเสียดสี
เช่นเดียวกันแต่ทำไมเรื่องหลังจึงเพิ่มว่าเสนอทัศนะด้วย ในขณะที่การสรุปแนวเรื่อง
ของเรื่องแรกไม่มี เพราะเหตุการณ์ที่บรรยายไว้ในเรื่องหลังกว้างกว่าและที่สำคัญคือแฝงข้อคิดเห็น
หรือทัศนะไว้ ไม่ใช่ในลักษณะเหตุการณ์ที่เป็นทำนองเรื่อง “เขาว” กันอย่างในเรื่องแรก)

แนวคิดหลัก ผู้ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปย่อมขาดความรู้ความเข้าใจ

ข้อมูลเสริม ขุนนางจีนมีหลายระดับ เมื่อไปไหนมีคนรับใช้ติดตาม คนจนต้องช่วย
ตัวเองอย่างง่าย ๆ

โวหารการเขียน บรรยายโวหาร

ท่วงทำนองเขียน เรียบง่าย

จาก 2 ตัวอย่างในบทนี้ นักศึกษาย่อมเห็นความแตกต่างระหว่าง แนวเรื่อง แนว
คิดหลัก ข้อมูลเสริม ตลอดจนทราบบริบท

องค์ประกอบทั้ง 3 ประเด็นนั้น สรุปได้ว่าแนวคิดหลัก (Theme) คือสารที่เป็นแนวคิดพื้นฐานในเรื่องนั้นอาจจะมีสาระหรือไม่มีสาระก็ได้ เช่นในเรื่องหยาบโลนเรื่องการนินทาวาร้าย ใส่ความข่มขู่ไม่มีสาระ

แนวคิดหลักนี้อาจเรียกเป็นอย่างอื่นเช่นในประเภทบันเทิงคดีมักเรียกว่า แก่นเรื่อง หรือสารัตถะของเรื่อง เพราะเป็นสารพื้นฐานที่ผู้แต่งประสงค์จะสื่อแก่ผู้อ่าน แต่เพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนขึ้น (และในเรื่องประเภทบันเทิงคดีต้องเพิ่มความสนุกลงไปในเรื่องด้วย) ผู้เขียนเรื่องจึงต้องขยายความจากแนวคิดหลัก ถ้าเป็นแนวสารคดีก็อาจจะยกตัวอย่างหรือแจกแจงอธิบายให้แจ่มแจ้ง แต่ถ้าเป็นประเภทบันเทิงคดีผู้แต่งก็ขยายโดยการวางโครงเรื่อง กำหนดตัวละคร และให้บทสนทนาที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ดีจนเห็นแนวคิดหลักที่แฝงอยู่ในเรื่องนั้น

ขอยกตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งเพื่อให้นักศึกษาที่ยังหาแนวคิดหลักไม่คล่องได้เข้าใจชัดเจนขึ้น

หนีฝน

ชายผู้หนึ่งเดินอ้อยอิ่งอยู่กลางสายฝน คนที่เห็นต่างถามกันว่า ทำไมไม่รีบเดินหรือวิ่งหนีฝน

เขาตอบว่า “ข้างหน้าก็มีฝน จะรีบไปไหนล่ะ”

(คอลัมน์ยิ้มมังกร โดย ถาวร สิกขโกศล นิตยสารดิฉัน ฉบับที่ 397)

จากเรื่องข้างต้นนี้ เมื่อพิจารณาหาแนวคิดหลัก บางคนอาจสรุปว่า คือ โทษของ ความไม่รู้จริง เพราะคิดว่าไม่แน่เสมอไปว่าฝนจะตกทั่วทุกแห่ง ชายผู้นี้ไม่รู้สภาพธรรมชาติ เช่นนี้จึงยอมเปียก แต่นักศึกษาบางคนอาจแย้งว่า แนวคิดหลักของเรื่องนี้คือ ความพอใจเป็น เรื่องเฉพาะตัวที่อาจจะแตกต่างกันได้ จะเห็นได้ว่า แนวคิดหลักที่สรุปที่หลังนี้จะครอบคลุมข้อความที่สื่อไว้ในเรื่องได้ครบหมด เพราะฝ่ายหนึ่งมีกิริยาอ้อยอิ่ง ในขณะที่ผู้อื่นสงสัยว่า ทำไมไม่รีบเร่งหนีฝน หากจะคิดว่าเป็นแนวคิดหลักที่สรุปได้เป็นประการแรก แต่หากชายคนนี้ไม่เกิดความพอใจในการเดินตากฝน เขาก็อาจจะหลบเข้าใต้ร่มไม้ชายคาได้ แนวคิดหลักที่สรุปไว้คราวแรกจึงยังไม่ถูกต้อง นักศึกษาจึงพึงสรุปอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ